

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในขณะที่สังคมโลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านสื่อ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม ประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน บันดาลให้สื่อมวลชนกลายเป็นสถาบันที่จำเป็นของสังคม โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนต่างยอมรับว่า "ข่าวสารคืออำนาจ" (Information is Power) "สาร" ในสื่อจึงเป็นทั้งช่องทางในการส่งผ่านความรู้ และเป็นการสร้างความรู้โดยกระบวนการทำงานของสื่อเอง

โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในฐานะสื่อข่าวสารทำหน้าที่รายงานเหตุการณ์ความเป็นไปในสังคมให้แก่ประชาชนได้ทราบ นอกจากภารกิจในการเป็นช่องทางการโฆษณาแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีหน้าที่หลัก 4 ประการผูกพันอยู่กับสังคม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533) กล่าวคือ

1) การสอดส่องแจ้งข้อเท็จจริงให้กับสังคม (Surveillance) โดยการรายงานข่าวและนำเสนอข่าว (News) ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนทราบ

2) การวิพากษ์วิจารณ์สังคม (Correlation) เป็นการแปลความหมายจากเนื้อหาข่าวที่เกิดขึ้น เป็นการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ของข่าวนั้นๆ กับทัศนคติของผู้เขียน

3) การถ่ายทอดทางมรดกทางสังคม (Heritage) การนำเสนอองค์ความรู้ต่างๆ ของสื่อมวลชนให้แก่สังคม เป็นการถ่ายทอดความรู้

ประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งผ่านสื่อมวลชนไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดมรดกทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยวิชาการ ค่านิยม คุณค่าธรรมเนียม บรรทัดฐาน เป็นต้น

4) กิจกรรมบันเทิง (Entertainment) เดิมทีเวลาได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการข้างต้น แต่ชาร์ล โรท ได้เพิ่มเติมภารกิจของสื่อมวลชนอีกประการหนึ่งคือ การนำเสนอกิจกรรมบันเทิง เนื่องจากสื่อมวลชนทุกแขนงมักนำเสนอด้านบันเทิงมากกว่าด้านอื่นๆ

การปฏิบัติหน้าที่หลัก 4 ประการดังกล่าว หนังสือพิมพ์กระทำโดยผ่านการเขียนในลักษณะรูปแบบแตกต่างกัน เช่น รูปแบบของข่าว บทความ สารคดี จดหมายจากผู้อ่าน การ์ตูน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านสามารถ เสือกรับ "ข่าวสาร" อย่างถูกต้อง ตรงตามข้อเท็จจริงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน

ถึงแม้ว่า "หนังสือพิมพ์" จะมีภาระหน้าที่เบื้องต้นเกี่ยวกับการเสนอข่าวเป็นส่วนใหญ่มากก็ตาม นักหนังสือพิมพ์ยังสามารถเสนอความรู้ ความคิด เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันผ่านทางข้อเขียนอื่น เช่น บทความ สารคดี บทวิเคราะห์ บทบรรณาธิการ ซึ่งแน่นอนว่าทั้งเนื้อหาและสาระที่ปรากฏในข้อเขียนเหล่านี้มีรูปแบบแตกต่างไปจากข่าว โดยจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อเขียนในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้นำเสนอกล่าวคือ หากผู้เขียนมุ่งแสดงความคิดเห็นเป็นประเด็นสำคัญ มักนำเสนอในรูปแบบของบทความ ถ้าต้องการให้สาระ ความบันเทิง และความรู้ สารคดีน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เป็นต้น

นอกจากนี้ สภาพการแข่งขันกันนในธุรกิจสื่อมวลชนในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ด้วยกันเอง หรือการแข่งขันกับสื่อมวลชนแขนงอื่น เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้หนังสือพิมพ์พัฒนาคุณภาพของการสื่อสารให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความทันสมัยของอุปกรณ์การผลิต อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ส่งผลให้วิทยุเป็นสื่อมวลชน

ที่มีความลับไวในการรายงานข่าว ในขณะที่โทรทัศน์มีศักยภาพสูงในการดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร หนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องสร้างสรรค์จุดแข็งของตนเอง ในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่มีความลึกซึ้ง และรอบด้าน ในฐานะสื่อมวลชนที่มีอายุยืนยาวกว่าสื่อมวลชนแขนงอื่น

ยิ่งไปกว่านั้น ธุรกิจหนังสือพิมพ์ยังได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเติบโตอย่างไม่หยุดยั้งของเทคโนโลยีการสื่อสาร ประสิทธิภาพของการผลิตโดยอาศัยคอมพิวเตอร์ส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในการรายงานข่าวมากขึ้น เพิ่มความสำคัญให้แก่ความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลอย่างไม่เคยมีมาก่อน ขณะเดียวกันข้อมูลจากแหล่งข่าวต่างๆ ก็สามารถหลั่งไหลเข้าสู่สื่อมวลชนอย่างไม่ขาดตอน เช่นเดียวกับที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถหลั่งไหลไปยังผู้อ่านได้อย่างไม่จำกัด ทำให้ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ต้องปรับระดับความสามารถในการนำเสนอข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อผู้อ่านให้ได้มากที่สุดด้วย

ความซับซ้อนของสังคม ผสมกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของวิทยาการสมัยใหม่ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้รูปแบบการนำเสนอข่าวสารข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้อ่านมากขึ้น ทั้งในด้านของข่าวสาร ความรู้ ความคิด และความเป็นอยู่ของประชาชน ขณะเดียวกันผู้อ่านก็ให้ความสนใจต่อความเคลื่อนไหวของสื่อมวลชนมากขึ้นเช่นกัน เกือบจะกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันได้รับความเชื่อถือในฐานะสื่อข่าวสารจากผู้อ่านสูงมาก และทำให้ผู้ผลิตงานผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต้องตระหนักในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมสูงขึ้นเช่นกัน

ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ จึงมิได้จำกัดเพียงการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตรวจสอบพฤติกรรมของรัฐบาลในการบริหารประเทศเท่านั้น แต่จำเป็นต้องผูกพันตัวเองกับเหตุการณ์ในบางกรณี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงสำหรับผู้อ่าน ดังเช่น ตัวอย่างการสื่อข่าวแบบเจาะลึก (Investigative Reporting) อันเป็นวิธีการที่ทำให้ได้สาระในรายละเอียด ซึ่งสามารถให้ความ

กระจำจ้ง ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้อ่าน และในรายงานแบบไขความ (Interpretative Reporting) โดยถือว่าในสังคมประชาธิปไตยนั้น ปัจเจกชน มีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยในการพัฒนาความคิดและสติปัญญา ทำให้ตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นได้อย่างชาญฉลาด "เมื่อตระหนักว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะปกครองตนเอง ทุกคนควรสามารถที่จะเลือกความคิดเห็นจากคนอื่น ๆ และสามารถเชื่อมั่นข้อเท็จจริงที่แตกต่างได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความคิดเห็นขึ้น" (Alexis de Tocquville : 1945 อ้างถึงใน Heather MacNiel : 1992) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือบุคคลยิ่งได้รับข่าวสารมากเท่าใด ก็ย่อมจะมีโอกาสพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเท่านั้น (มาลี บุญศิริพันธ์, 2535)

การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ได้พัฒนาขึ้นตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปรากฏในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ในบทบรรณาธิการ บทความ บทสารคดี เป็นต้น กล่าวเฉพาะการเขียนในรูปแบบของสารคดีได้รับความนิยมมากขึ้น โดยเป็นช่องทางในการนำเสนอสิ่งที่เป็นสาระความรู้ ความบันเทิงและรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งไม่สามารถบรรจุลงในข่าวได้ กล่าวคือ ในขณะที่ "ข่าว" ตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ปุถุชน ให้ข้อเท็จจริงในส่วนที่สำคัญที่สุดแก่ประชาชน "สารคดี" มุ่งตอบสนองในสิ่งที่ประชาชนควรรู้ ในสิ่งที่ เป็นข้อเท็จจริงอย่างละเอียดต่อเนื่อง เป็นสาระซึ่งอาจไม่เคยปรากฏในข่าวมาก่อน การนำเสนอเนื้อหาในสารคดีนั้น ผู้อ่านจึงได้ทั้งสาระและความรู้ไปในตัว

ปัจจุบัน การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของสารคดีในหนังสือพิมพ์ ได้ทวีความสำคัญขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ผู้อ่านต้องการข่าวสารที่ชุกชอนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ ต้องการความบันเทิงใจที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทางภาษาและลีลาของผู้เขียน ซึ่งทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้เขียนมากขึ้น ผู้จัดทำได้ใช้สารคดีเพื่อยกระดับคุณภาพของหนังสือพิมพ์ อันเป็นการคืนกำไรให้กับผู้อ่าน พร้อมไปกับการขยายฐานของผู้อ่านด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เนื้อหาเชิงสารคดี สามารถจะเป็นรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่เหมาะสมสำหรับการเสริมช่องว่างของการให้ความรู้

ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เป็นรูปแบบหนึ่งของการรายงานข่าวแบบอธิบายความ (Interpretative Writing)

นอกจากนั้นเคยมีผลการวิจัยบางชิ้นชี้ว่า สารคดี นอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้ว ยังแฝงไว้ด้วยอิทธิพลต่อความนึกคิดของผู้อ่านในบางส่วนอีกด้วย (Donald H. Johnston, 1979) ทั้งนี้ เนื่องจากเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ของสารคดีในหนังสือพิมพ์มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งรอบตัวผู้อ่าน การดำรงชีวิต การสร้างความเข้าใจในปัญหาปัจจุบันแก่ผู้อ่าน รวมไปถึงกระตุ้นสำนึกต่อสังคม (Social Awareness) มากกว่าจะเสนอเพียงเพื่อความเพลิดเพลิน บันเทิงใจเพียงอย่างเดียว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดทำขั้วแยกส่วนประเภทสารคดี (Feature Section) ในหนังสือพิมพ์รายวัน ไม่ว่าจะเป็นในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ อาทิ Outlook Section ของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ Focus Section ของหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น หรือในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยที่เริ่มมีการจัดทำขั้วแยกส่วนในลักษณะนี้กันอย่างแพร่หลาย อาทิ มติชนสุขสรรค์ ของหนังสือพิมพ์มติชน โลกสีฟ้า ของหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ ไอเลิฟมายโลฟ ของหนังสือพิมพ์คู่แข่งธุรกิจ และจุดประกายของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ขั้วแยกส่วนที่ปรากฏโฉมบนแผงหนังสือเหล่านี้ ไม่เพียงเป็นส่วนเสริมความน่าสนใจให้กับหนังสือพิมพ์ รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ นักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ วิเคราะห์ว่าอิทธิพลของสารคดีได้สะท้อนออกมาในทางปฏิบัติหลายลักษณะ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งในรูปแบบของการจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา การจัดประกวดภาพวาดและภาพถ่าย ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมเหล่านี้ก็ได้รับการรายงานข่าว และนำเสนอในรูปแบบสารคดี เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

สาระในเนื้อหาเชิงสารคดีจึงมีคุณลักษณะที่น่าสนใจอย่างยิ่ง จาก การวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน ชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาที่ปรากฏนั้นเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยที่

เด่นชัด 2 ประการ คือ นโยบาย อันหมายรวมถึงประสบการณ์ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ในฐานะนายทวารชาวสาว และการคาดเดาความสนใจของผู้อ่าน กับการเปิดรับชาวสาว รวมไปถึงความคิดเห็นของผู้อ่านต่อข้อมูลชาวสาวที่ได้รับ ดังปรากฏในผลการวิจัยของกรรณิการ์ มณีสว่างวงศ์ เรื่องการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของนักเขียนนักข่าว Section Outlook พบว่า นโยบายขององค์กร ผู้อ่าน บริบททางสังคม และคู่แข่ง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของนักเขียนนักข่าว ทั้งนี้เพราะนโยบายเป็นตัวกำหนดการทำงาน รูปแบบและทิศทางของเนื้อหา ส่วนผู้อ่านหรือผู้รับสาร เป็นตัวกำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการสื่อสาร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสอดคล้อง ระหว่างนโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ กับเนื้อหาฉบับแยกส่วนประเภทสารคดีในหนังสือพิมพ์ และพฤติกรรมการเปิดรับตลอดจนความคิดเห็นของผู้อ่าน โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาฉบับแยกส่วน "จุดประกาย" ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เนื่องจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ นักธุรกิจและนักลงทุน ขณะที่ฉบับแยกส่วนจุดประกาย มีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเชิงสารคดีเป็นประจำทุกวัน จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเนื้อหาของฉบับแยกส่วน "จุดประกาย" นั้น สอดคล้องกับนโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ และความต้องการของผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิผลของการสื่อสาร และบทบาทที่แท้จริงของฉบับแยกส่วนประเภทนี้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจในศักยภาพของสื่อมวลชน และเป็นแนวทางให้กับองค์กรหนังสือพิมพ์อื่นๆ ได้นำไปใช้เพื่อปรับปรุงแนวนโยบายและเนื้อหาของตนเอง อันหมายถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้อ่านต่อไป

ปัญหานาวิจัย

1. นโยบาย ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการฉบับแยกส่วน จุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจเป็นอย่างไร
2. เนื้อหาที่นำเสนอในฉบับแยกส่วนจุดประกาย หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ผู้อ่านมีการเปิดรับ ความคิดเห็นและความคาดหวังต่อ ฉบับแยกส่วนจุดประกายหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจอย่างไร
4. นโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ เนื้อหา และ ผู้อ่าน มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร
5. สภาพทั่วไปและกระบวนการทำงานของกองบรรณาธิการ ฉบับแยกส่วนจุดประกาย มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาหรือไม่อย่างไร
6. อะไรคือปัจจัยที่สนับสนุน หรือเป็นข้อจำกัดที่ทำให้เกิด ความสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องระหว่างนโยบาย เนื้อหา และผู้อ่าน

สมมติฐานการวิจัย

นโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการฉบับแยกส่วนจุดประกาย ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เนื้อหาที่นำเสนอ และความคิดเห็นของผู้อ่านมีความ สอดคล้องสัมพันธ์กัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงนโยบาย และความคิดเห็นในการจัดทำฉบับแยกส่วนจุดประกายของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
2. เพื่อวิเคราะห์ประเภทและปริมาณของเนื้อหาที่เสนอโดยฉบับแยกส่วนจุดประกายของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาการเปิดรับ ความคิดเห็น และความคาดหวังของผู้อ่านสมาชิกหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
4. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่าง นโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ เนื้อหาที่น่าสนใจ และความคิดเห็นของผู้อ่านฉบับแยกส่วนจุดประกายหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

ขอบเขตการวิจัย

1. ในการศึกษานโยบายนั้น จะศึกษาเหตุผลในการออกฉบับแยกส่วนจุดประกายของผู้บริหารองค์การในขณะนั้น รวมถึงแนวคิดของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในการบริหารส่วนจุดประกายในปัจจุบัน ส่วนความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ จะศึกษาเฉพาะผู้ดำเนินงานในชุดปัจจุบัน และเป็นทีมงานที่รับผิดชอบการนำเสนอเนื้อหาในฉบับวันจันทร์-วันเสาร์ ซึ่งเป็นทีมงานชุดเดียวกันเท่านั้น

2. การวิจัยครั้งนี้จะเริ่มทำการศึกษาเนื้อหาของฉบับแยกส่วนจุดประกายหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ในช่วงที่ออกเป็นรายวัน คือ ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2536 จนถึง 21 มีนาคม 2539 เป็นเวลา 3 ปี โดยทำการศึกษา

เฉพาะฉบับวันจันทร์-วันเสาร์ ทั้งนี้เนื่องจากในวันอาทิตย์มีรูปแบบ และเนื้อหา รวมทั้งทีมงานผู้รับผิดชอบ แยกกันอย่างชัดเจน โดยฉบับวันอาทิตย์จะเป็นการนำเสนอเนื้อหาด้านวรรณกรรมเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ในการวิเคราะห์เนื้อหาฉบับวันจันทร์-เสาร์นั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาเชิงสารคดีเท่านั้น

3. กลุ่มผู้อ่านในการวิจัยนี้ จะทำการศึกษาโดยสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ โดยให้ผู้อ่านสมาชิกกรอกข้อมูลทั่วไป พร้อมทั้งระบุว่าเคยอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย หรือไม่เคยอ่าน สำหรับผู้ที่ไม่เคยอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย ให้สมาชิกส่งแบบสอบถามไปยังผู้อ่านฉบับจุดประกายคนอื่น ซึ่งอาจจะเป็นคนในครอบครัว คนใกล้ชิด หรืออยู่ในสถานที่เดียวกับสมาชิก ดังนั้นกลุ่มผู้อ่านในการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ ผู้อ่านสมาชิกที่ติดตามอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย ผู้อ่านสมาชิกที่ไม่เคยอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย และผู้อ่านฉบับแยกส่วนจุดประกายที่ไม่ได้เป็นสมาชิก แต่ติดตามอ่านจุดประกายจากการบอกรับสมาชิกของคนในครอบครัว ที่ทำงาน หรือสถานศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การวิจัยจะทำให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการเนื้อหาประเภทสารคดีของผู้อ่าน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้อ่านกลุ่มต่างๆ ต่อไป

2. ผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการสื่อสารของฉบับแยกส่วนประเภทสารคดีในหนังสือพิมพ์ และแสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำฉบับแยกส่วนที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบของหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไป

3. ทำให้ทราบความสอดคล้องระหว่างนโยบายความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ กับเนื้อหาฉบับแยกส่วนจุดประกาย และความคิดเห็นของผู้อ่าน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงฉบับแยกส่วนจุดประกาย หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

4. ผลของการศึกษาค้างนี้ จะเสนอไว้เป็นแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาหนังสือพิมพ์ให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์กับผู้อ่านและสังคมต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิยามศัพท์ด้านการวิจัย

ฉบับแยกส่วนจุดประกาย หมายถึง สิ่งพิมพ์แทรกของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพมหานครที่ตีแยกเป็นฉบับต่างหาก มีขนาดมาตรฐาน (Broadsheet) จำนวน 8 หน้า มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาในแนวสารคดี เป็นส่วนใหญ่

นโยบาย หมายถึง เหตุผลและความคิดเห็นในการเพิ่มฉบับแยกส่วนจุดประกายของผู้บริหาร การกำหนดรูปแบบและเนื้อหา ตลอดจนความคิดเห็นของกองบรรณาธิการที่มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของฉบับแยกส่วนจุดประกาย ในปัจจุบัน

เนื้อหา หมายถึง ข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่ปรากฏในฉบับแยกส่วนจุดประกาย แบ่งเป็น เนื้อหาเชิงสารคดี และ เนื้อหาอื่นๆ

1. **เนื้อหาเชิงสารคดี** หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอในลักษณะของการเขียนแบบสารคดี เป็นข้อเขียนที่เป็นเรื่องจริง (non-fiction) เรียบเรียงอย่างสละสลวยโดยเน้นองค์ประกอบของความสนใจของมนุษย์มากกว่าองค์ประกอบของความสด

ศูนย์วิทยทรัพยากร

แบ่งตามประเภทของสารคดี หรือที่มาของประเด็น ได้แก่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารคดีเชิงข่าว (News Feature) คือสารคดีเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน อาจเป็นข่าวที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน การนำเสนอในรูปแบบสารคดีอาจไม่ทันเหตุการณ์เท่ากับการเสนอข่าว แต่ก็มีองค์ประกอบของความทันเวลา (Timeliness) ไม่ถึงกับล้าสมัย เหตุการณ์นั้นยังอยู่ในความคิดคำนึงของประชาชน สารคดีข่าวอาจไม่ได้มุ่งหมายเพื่อจุดความสนใจให้ผู้อ่านเกี่ยวกับข่าว แต่มีเป้าหมายเพื่อเสนอประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป (Human interest

perspective) ที่แฝงอยู่ในเหตุการณ์ข่าว ผู้เขียนสารคดีจะเน้นที่ผลกระทบของเหตุการณ์ต่อผู้เกี่ยวข้อง หรือเสนอประเด็น มุมมอง ข้อสังเกต รวมทั้งข้อมูลที่ลึกซึ้งมากกว่าที่นำเสนอในข่าว ถือเป็นกรทำให้ข่าวสารอีกแง่หนึ่ง นอกเหนือจากที่ปรากฏในองค์ประกอบข่าว อาทิ เรื่องชุมนุมสตรีสากล สิทธิเท่าเทียมชายังริบหรี่ เรื่องแกะรอย"ส.บ.ก.4-01" แฉแกะระเบียบเปิดช่องสุบ เป็นต้น

สารคดีความสนใจทั่วไป (Human interest Feature)

คือ สารคดีที่ไม่จำเป็นต้องมีคุณค่าทางข่าวแฝงอยู่ด้วยเสมอไป ไม่จำเป็นต้องเสนอให้ทันเวลาอย่างรวดเร็วเท่ากับสารคดีข่าว แต่มีคุณสมบัติในทางเร้าอารมณ์ตามธรรมชาติของปวงชน บางคนเรียกสารคดีประเภทนี้ว่าสารคดีที่ไม่ใช่ข่าว จะนำเสนอเมื่อไรก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมและเนื้อที่ของหน้ากระดาษ อาทิ เรื่อง ผู้ชายหลายรัก - รอยแยกในใจหญิง เรื่องสตี้นแมน:ผู้ท้าเป็นฟ้าตาย เป็นต้น

แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการนำเสนอ ได้แก่

เรื่องที่แสดงความคิดเห็น/จุดยืนของผู้เขียน คือเรื่อง que ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองประกอบลงไปในเรื่อง โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการเสนอข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็นหลายแนวทาง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าตนเองเลือกสนับสนุนหรือคัดค้านต่อแนวทางใดแนวทางหนึ่ง อาทิ เรื่อง "ชีวิตวาย" ประโยชน์ที่มากกว่ารัฐบาล เป็นต้น

เรื่องที่รายงานโดยไม่แสดงจุดยืนของผู้เขียน คือเรื่อง que ผู้เขียนรายงานเหตุการณ์หรือเรื่องราวโดยไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการเสนอข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็นหลายแนวทาง ผู้เขียนได้นำเสนอโดยนำข้อมูล ความคิดเห็นต่างๆ มาแสดงไว้โดยไม่วิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงให้เห็นว่าตนเองเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อแนวทางใดแนวทางหนึ่ง อาทิ เรื่อง สักสถาบัน"จุฬา-มทิดล" ชิงศูนย์ยาใต้บเอเขียนเกมส์ เป็นต้น

แบ่งตามคุณลักษณะของเนื้อหา ได้แก่

เรื่องที่มุ่งกระตุ้นสำนึกทางสังคมอย่างเด่นชัด คือ เรื่องที่มีลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคม หรือตระหนักถึงปัญหาสังคม โดยมีข้อความ หรือรูปธรรมที่บ่งบอกถึงการกระตุ้นสำนึกทางสังคมอย่างชัดเจน อาทิ เรื่องความตระหนักของสุวัจน์ เมื่อพบวิกฤตเมืองพัทยา มีข้อความแสดงถึงการกระตุ้นสำนึกทางสังคมอย่างเด่นชัด คือ

"หากเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหญิงสาวดุจดั่งทวิพยากรณ์ธรรมชาติ เมืองพัทยา ๓ วันนี้คงไม่เหลือร่องรอยความงามให้เห็นอีกต่อไปแล้ว อย่างไรก็ตามการพยายามบำบัดความเสื่อมโทรมมาให้เห็นสภาพก็ยิ่งดีกว่าที่ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆ เลย การร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานราชการ เอกชน และประชาชนทุกคน ยังเป็นสิ่งจำเป็น อย่าปล่อยให้ธรรมชาติต้องถูกทำลายต่อไปอีกเลย"

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน คือ เรื่องที่นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั่วไป ของผู้คนในสังคม เป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามสมควร อาทิ เรื่องเตรียมลูกเข้าอนุบาล ภาระหนักของผู้ปกครอง เรื่องสารพันปัญหาารถเมสส์ เรื่องร้อยแปดของคนกรุง เป็นต้น

เรื่องที่เน้นการให้ข้อมูลความรู้ คือ เรื่องที่มีเนื้อหาเน้นหนักในการให้ข้อมูล หรือความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ บุคคล หรือสิ่งต่างๆ อาทิ เรื่อง ระวิงภัย "สเตรอยด์" คุณค่าอนันต์โทสมหันต์ เป็นต้น

เรื่องที่ทำให้ความสนุกสนาน เป็นเรื่องเบาสมอง คือ เรื่องที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกผ่อนคลาย เสนอสาระความบันเทิง ынแง่มุมที่ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน อาทิ เรื่องแอบดู! แพ้ชั้นวิมหาด ดือนรับปลายฝนต้นหนาว เป็นต้น

แบ่งตามบุคคลที่ยกขึ้นมาเป็นใจความสำคัญของเรื่อง ได้แก่

เรื่องราวของชนชั้นสูงหรือบุคคลชั้นนำ คือเรื่องที่น่าเสนอเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนเชื้อพระวงศ์ต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมไปถึงบุคคลชั้นนำในวงสังคม หรือบุคคลสำคัญทางการเมืองด้วย อาทิ เรื่อง พิศิษฐ์ "ชวน หลีกภัย" ความภูมิใจของชาวตรัง เป็นต้น

เรื่องราวของชนชั้นกลาง คือเรื่องที่น่าเสนอเรื่องราวของชนชั้นกลาง ทั้งในแง่ของกิจกรรม ความสำเร็จในหน้าที่การงาน รวมทั้งวิถีชีวิต หรือแง่มุมอื่นๆ ที่ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าต้องการนำเสนอเรื่องราวของชนชั้นกลางเป็นสำคัญ อาทิ เรื่อง สารพัด "บัตรพลาสติก" เครื่องมือชี้ความทันสมัย เป็นต้น

เรื่องราวของชนชั้นกรรมมาชีพ หรือผู้ด้อยโอกาส คือการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นกรรมมาชีพ หรือผู้ด้อยโอกาส รวมถึงเป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ในกรณีปัญหาต่างๆ ที่ไม่มีอำนาจการต่อรอง หรือช่องทางในการแสดงความคิดเห็น อาทิ เรื่อง ชีวิตคนงานราคาถูก อุศุสาหกรรมเพื่อความตาย เรื่อง เปร็อนเหมือนนกไ้รัง เพลงชีวิตของเด็กข้างถนน เป็นต้น

2. **เนื้อหาอื่น** หมายถึง เนื้อหาที่มีได้นำเสนอในรูปแบบของสารคดี แต่เป็นข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏในฉบับแยกส่วนจุดประกาย ได้แก่ บทความของคอลัมนิสต์ บทความข่าว กิจกรรม ข่าวสังคมและบริการ เป็นต้น

การเปิดรับ หมายถึง พฤติกรรมการอ่านฉบับแยกส่วนจุดประกาย ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ โดยพิจารณาว่าผู้อ่านสมาชิกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เป็นผู้อ่านเอง หรือสมาชิกในครอบครัว คนใกล้ชิดเป็นผู้ติดตามอ่าน ความถี่ในการอ่านและวิธีการอ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น

- อ่านทั้งหมดทุกหน้า
- อ่านตามความสนใจ
- อ่านเรียงตามหน้าเท่าที่มีเวลา
- อ่านตามชื่อผู้เขียน